

VALİ yazar olur mu?

Murat İZLER

Vali İsa Küçük, Bartın'daki görevi sırasında "Halet Abla Destanı"(1) isimli biyografik bir eserle okur karşısına çıktığında kendisini tanımayanlarda "vali, yazar olur mu?" şaşkınlığı yaratmıştı. Eser, 1. Dünya savaşı yıllarında doğmuş ve daha sonra ünlü bir arkeolog olan Halet Çambel'in (1916-2014), 2000 yılına kadar yaşadıkları ve yaptıkları ekseninde Türkiye Cumhuriyeti'nin başından geçenlerin duyumsattıklarının yarı belgesel ve şiirsel bir anlatıydı. "Şaşkınlık" devam ederken, Vali İsa Küçük, önce "Bütün Hürriyetler Serbest Bu Akşam", sonra "Atlas ve Ateş" ve yakınlarda da "Başka Şeylerin Şiirleri" isimli kitaplarıyla kapımızı çaldı. Böylece kendisinin heybesinde yıllarca neler biriktirdiğini görme ve okuma olanağı bulduk.

"KARADENİZ'E YAĞMUR YAĞAR/ KARAYI MAVİYE BOYAR"(2)

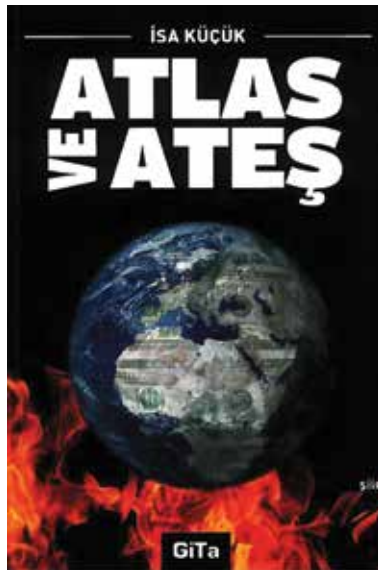
Şiirlerinde, Anadolu olma duygusu ve düşüncesini, bu toprakların hasletlerini yüceltmeyi, isimli/ isimsiz kahramanlarımıza vefayı, kuruluş-kurtuluş iradesi ve azmine duyduğu saygıyı, umudu, güzel bir

geleceğin savunuculuğunu düzeyli, naif eleştirel bakışını buluyoruz. İnsan-doğa hassasiyeti, canlı/cansız çelişki ve uyumuna yaptığı vurgu şiirlerinde gözden kaçmayan bir diğer husus. Bunu başarılı biçimde Karadeniz ve Bartın üzerine yazdığı şiirlerde görmek mümkün.

"Karadeniz insanı dalgası gibidir/ Kıyısında dursan/ İçine alır seni/ Geri vermez bir daha/ Ölüm döşeğinde

olsan/ Canını verir/ Geri almaz bir daha"(2)

"Atlas ve Ateş" in o iyi insanlardan -kendisini kız meslek lisesi öğrencileri için yaptırdığı öğrenci yurdu dolayısıyla tanıdığımız- yardımsever İnci Bankoğlu'nun değerli çabalarına bir selam duruşu ve fakat ortalığı saran büyük yangını söndürmek için herkesi imeceye çağıran bir çığlık olarak doğmuş olduğunu görüyoruz. Şair, ülkemizde hayatın her alanında devam eden yangını söndürme çabalarına hepimizin destek vermesi gerektiğini, küreselleşme etkisi altında yok olan değerleri koruma gereğini açık ve anlaşılır bir dille anlatıyor. Bunu yaparken de aslolanın insan ve özellikle kadının eğitim sorununa dikkat çekiyor. İsa Küçük, kitabın başına aldığı "son söz"de kız öğrenciler için yurt yapılması ve Türk Milli Eğitimine bağışlanmasını "gürültüsüz bir şiir kadar güzeldi" diye niteliyor ve hemen arkasından da ekliyor; "çocuklar, okula başladıkları ilk gün artık ağlamayacaklardı." Bu saptamanın, Vali İsa Küçük'ün görev yaptığı Osmaniye ve Bartın'daki tüm çabalarının



felsefi temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Çocukların ağlamaması. Zaten, neredeyse kitabın tümünde hissettiğimiz Karadeniz, çocuklarla başlıyor; “*Kaybettiğimiz çocuklarımızı buluyoruz buralarda*”(3) dizesi, yanına Tevfik Fikret ve “Ferda”yı da alarak ilerliyor ve Karadeniz’in başka bir köşesinden, Kastamonu’nun Ersiz Köyünden ses vererek çağılıyor. Ersiz, ki Kurtuluş Savaşında cepheye giden tüm erkeklerini şehit vermiştir ve köyün adı “*İnebolulu kayıkların denizden getirdiği kurtuluş yolunun başında/ Kadınlardan tarihe ve topluma armağan*”dır.(3)

“Bütün Hürriyetler Serbest Bu Akşam”da “*Ey deniz Karadeniz/ Adın neden Karadeniz*” sorusunu akla düşüren şair, Atlas ve Ateş’te Karadeniz hakkında yazdıklarıyla adeta bu soruya yanıtlar aramış, karamsarlığı umuda dönüştürerek “kara”yı maviye boyamıştır. Ama bu “boyama” içtenlik doludur, doğaldır. Doğduğu köyden sonra kesintisiz olarak en uzun yaşadığı yer olarak tanımladığı Bartın ve çevresini İsa Küçük, duygusal, ama abartılardan uzak bir gerçeklikle değerlendirmiş, duygu ve düşüncelerini şiirsel bir dille söylemiştir. Diyebiliriz ki Bartın özelinden hareketle Karadeniz, sadece doğa ve çevre olarak değil, tarih ve insan olarak öne çıkarılmış ve her birine hak ettiği değer verilmeye çalışılmıştır.

Atlas ve Ateş, mesajı net, açık/anlaşılır şiirlerden oluşuyor. Kitapta, Karadeniz, tek şiirle sınırlı kalmamış, şair diğer bölgelerden farklı olarak Karadeniz ve Bartın’a özel önem verip onu kitabın ana omurgasını oluşturan “Sunak Taşı Yazıları”nda ve diğer bölümlerdeki çağrışımlarla kitabın tümünde görünür kılmayı başarmıştır. Şiirler, başlangıçta kent, çevre ve insan çatışması üzerinde ilerlerken Karadeniz ve Bartın özelinde bir kerte yukarıya çekilerek

insan, tarih ve talih sarmalında yeni bir izleğe girdiğini görüyoruz.

Tarihe bıraktığı notlar onu “kentli ozan” yapacak, öyle anılacak gibi. Şiirlerinde doğru tasarlanıp planlanmış kent özlemine atıflar yapması -*Şehir, ne kadar yakınsa insana, o kadar büyüktür*(3)- geleceğe düşecek olan gerçeğin bu olacağını fısıldıyor aklımıza. Mimarinin şiirini ya da şiirin mimarisini başarıyla gerçekleştirdiği kitabında dile getirdiği anlayış, onu, “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” isminde olduğu gibi çevreye lafzı öncelik veren kentli olmaktan kurtardığını açıklıkla belirtmemiz gerekir. Buradaki çelişik durum bizim yabancıımız değildir. İsa Küçük’ün, Bartın’daki çalışma hayatı boyunca yönetimde alışlagelenin dışında yollar aradığını, denediğini ve başarılı sonuçlar elde ettiğini biliyoruz (Karadeniz şiirinde yer verilen ve 10 saat süren ve tüm tarafların katıldığı “Amasra Termik Toplantısı” konumuzla ilgili bir örnektir). Deneerek sağlaması yapılmış bu husus, şiirlerinde gördüğümüz yüksek gözlem gücüyle, onun edebiyat heybesinde ve arşivinde neler olabileceği, gelecekte neler yazabileceği hakkında bize fikir veriyor. Gelecekte destansı şiirlerin yanında öykü ve roman türünde yazacağı eserler olabileceğinin ışıklarını gördüğümü belirtmem gerekiyor burada.

“*BU MEMLEKET BİZİM/ TÜRKİYE HEPİMİZİN*”

Sunak Taşı Yazıları, kitabın omurgasıdır. Şiirin son bölümü “*Bu memleket bizim/ Türkiye hepimizin*”(3) saptamasının yapıldığı Taş Han’ın avlusunda tahta sandalyelerde “*Hayat bir armağan mı yoksa bir ödev mi insana?*” sorusuna cevap bulmak çabalarıyla biter. Bu soru, bize, ülke ve topluma karşı sorumluluklarımızı hatırlamaya çağırır. “Taş Han” ve “Millet Bahçesi” Bartın kent merkezinde tarihsel olarak Bartın ve çev-

resinde yaşayan halkın çok önemli iki toplanma yeridir. Şaire göre, Millet Bahçesinde toplanılmış ve toprak, arsa kapmayı düşünenlere karşı, vatan yapmaya karar verilmiştir.(3) İsa Küçük için, “kentlerin yöneticisi olmak değil hemşerisi olmak” önemlidir. Buradan hareketle Atlas ve Ateş “Belediyecilik el kitabı” olarak da okunabilir. Şu dizeler, “yönetimin sanat boyutu” için güzel bir örnek olarak saklanmalıdır.

“*Barış tarihinin kentlerini kurmalıyız*

....

Bunun için

Günlük siyasetten

Günlük ticaretten uzak durmalıyız”(3)

Kitapta yedi renkle işaretlenip imlenen yedi coğrafya bölgemizden biri olarak “Karadeniz” farklı boyutlarda değerlendirilebilir. İnsan boyutu; iş ve ekmek, aşk, sevgi, mutluluk. Ayrılık, acı ve hüzn... belirsizlik, endişe ve mizah. Şair bütün bu insani özellikleri Karadeniz Türküleri üzerinden anlatmayı denemiş ve bize göre de seçtiği üç türkünün sözlerinden yaptığı alıntılarla bunu başarmıştır. İkinci boyutta öne çıkarılan belirgin duygu ve düşünce; insan, kent ve çevre arasındaki uyum ve çatışmalardır. “*Deniz, kara, gökyüzü, ahşap ve taş/ İnsanın da iskeletidir burada yaşamıki kadar*”(3) dizeleri ile hem uyum hem de çatışma anlatılmıştır. Doğa ile hısım olmak yaşamak, hısım olmak ölümdür. Şaire göre her eylem, her çalışma insan ve onun yaşamını iyi ve güzel kılmak içindir. Ne yazık ki fiili durum farklıdır. Yaylaların betonlaştırılması, evlerin beton mağaralara dönüşmesi, deniz ile insanın arasına giren sahil yolu ve hayallerin ölmesi...

“*Devletin yanlış politikalarına hayır demeliyiz diyerek başladığı konuşmasını*

Şehrin en büyük meydanında/ Ses düzeni kullanmadan yapar

İğne batırır hepimize, uyanın der/ Ve ekler

-Akla gelen her şey yapılmaz, yapılırsa başa kötü şeyler gelir”(3)

Şair, şiirin burasında yukarıda “kentli ozan” bahsinde belirttiğimiz gibi, duygu ve düşünceleri ters yüz edencesine geriye, tarihin derinliklerine kulaç atarak okuru tarih ve talih bağlamında kendisiyle hesaplaşmaya davet etmekte, bir uçtan alıp öteki uca savurmaktadır. Haksız da değildir. Küreselleşme denilen canavar ekonomik olduğu kadar belki ondan da fazla olmak üzere sosyo-kültürel değerleri değiştirip yok etmekte, insan ve toplumu giderek geçmişten ve “çevresinden” koparıp yalnızlığa iterek dayanışma ruhunu ortadan kaldırmaktadır. Güzel ambalajlanmış, yeni ve isimsiz bir savaşın içindeyizdir artık. Karadeniz şiirinde “Küreselleşme can evimize demir atmış/ dünyanın gözbebeğine termik kaçmıştır/Sevdiğin elinden alınmış”(3) vurgusuyla yukarıda alıntılıdığım dizelerinde söylediği gibi kendimize iğne batırmaktadır.

Tam bu noktada Kurtuluş Savaşımızın kahramanlarını çağırır şair. Şiddetli bir itirazdır sesi, unutmaya itiraz. Unutulmuş kahramanları isimleriyle, imkansız mümkün kılan o kutsal isyanın denizdeki kahraman gemileri, vapurları; Bandırma, Alemdar, Rüşumat Numara Dört ve isimsiz kahramanları temsilen Amasralı Barut Hüseyin’i anımsatarak şiirini bir saygı çelengi olarak örüp örgüler. Burada İsa Küçük’ün kitaplarında yer almamış, Amasra için yazdığı ve yerel sanatçıların kimi hatıra objelerinde kullandığı kısa bir şiirin yeri gelmiştir:

*“Amasra’ya inince
Özgürlük çıkar yoluna
Mavi bir ata binersin”*

O mavi at kuşku yok ki Karadeniz’dir. Kurtuluş Savaşımızın deniz cephesi Karadeniz’de olanlar, buradaki kazanımlar, başarılar özümsemeden zaferi tam olarak anlamak olanaksızdır. Karadeniz şiiri, o anlamı arama ve “kurtuluşu denizden çıkarmak” çabası olarak önümüzdedir artık. Kitapta Karadeniz’le başlayan ve devamındaki 3 şiir; “İç Anadolu,” “Akdeniz,” “Ege” o anlam bütünlüğünü sağlayan şiirler olarak okunmalı ve değerlendirilmelidir.

Ben burada Bandırma Vapuru ve Rüşumat Numara Dört’e bir saygı selamı vererek Alemdar Kurtarma Gemisi ile Amasra/Bartın arasındaki bağlantıya dikkat çekmek istiyorum. 1921 yılı şubat ayında bir grup yurtsever denizci tarafından işgal altındaki İstanbul’dan 5-6 Şubat gecesi kaçırılan gemi 9 Şubat günü Zonguldak Ereğli’ye gelir. Trabzon’a gitmek üzere yola çıkan gemi Fransızlar tarafından yakalanıp el konulur. Tekrar kaçırlır. Tekrar yakalanır, esir Fransız askerler karşılığında takas edilerek teslim alınır. 24 Eylül günü fırtınalı bir gece Alemdar K. Ereğlisi’nden yeniden kaçırlır ve 25 Eylül 1921 sabahı Amasra’ya gelir. Yakalanmak için Amasra’da geminin boyası değiştirilir, renkli Fransız bayrağı yapılıp ve gemiye çekilir. Gemiye aşçı olarak Bartınlı Osman ve Mustafa katılır. Alemdar bu şekilde 26 Eylül sabahı Trabzon’a gitmek üzere yola çıkar. Alemdar bu şekilde “hürriyetine” kavuşur ve kurtuluş savaşımız süresince Kuvayı Milliye’ye sayısız miktarda silah ve cephane taşıyarak hizmet eder.

“BAŞPARMAKLA YAZILAN YÜZ KIRK HARF YETMEZ DERDİMİZİ ANLATMAYA”

Bandırma Vapurunun ve Rüşumat Numara Dört gemisinin öyküsünü biliyoruz. Şiir vesilesiyle Kurtuluş savaşımızın deniz cephesi Karadeniz’de olup bitenleri, başta Bandır-

ma, Alemdar ve Rüşumat No Dört olmak üzere bilgilerimizi “güncellemeye” ne dersiniz? Bellek tazelenenin, içinden geçtiğimiz bu zor günlerde, umudumuzu çoğaltmaya yarayacağına inanıyorum. Şair de öyle yapıyor, okurunu yolculuğa davet ediyor.

Barut Hüseyin’in çizmelerini bir maddenci giymiş

Sonra da bir çiçek

Yürür toprağında, üşümüş

Yürür yerin altından denize, göğe

Yürür taş yüreklerle

Güneşli bir yurt sıcaklığını özleyerek(3)

İsa Küçük, kendisine rehber edindiği “Güneşi” son kitabı “Başka Şeylerin Şiirleri”nde aşağıdaki biçimde tanımlayarak yolculuğunu sürdürüyor.

“Güneşe doğru attığımız taş

İşığa bulanıp düşer

Doğru buyurgandır, itaat ister

Abideler ve Nutuk

Aynı pınardan beslenmiştir

Ateşle imtihanın matematiği” (4)

Vali, yazar olur mu? Bu sorunun cevabını kuşkusuz okurlar ve edebiyatçılar verebilir. Vali İsa Küçük, yazdığı “Atlas ve Ateş” isimli eserinde, bir valinin çalıştığı il ve yöreyi nasıl duyumsayıp içselleştirdiğini, o yöre insanı ile nasıl bütünleştiğini bizlerle paylaşıyor.

Eserleri:

1. Halet Ablâ Destanı, Arkeoloji ve Sanat Yayinevi, 2010
2. Bütün Hürriyetler Serbest Bu Akşam, Hayal Yayınları, 2011
3. Atlas ve Ateş, Gita Yayinevi, 2016
4. Başka Şeylerin Şiirleri, Bilgi Yayinevi, 2018